

IX. KRONIKA

KONFERENCJA „CRIME IN LAW AND LITERATURE” NA UNIVERSITY OF CHICAGO LAW SCHOOL, 7-8 LUTEGO 2014 ROKU

W dniach 7-8 lutego 2014 r. na University of Chicago Law School odbyła się konferencja na temat *Crime in Law and Literature*, organizatorami której byli: Alison LaCroix, Richard McAdams, Martha Nussbaum. To kolejna w cyklu konferencji z zakresu prawa i literatury na jednym z najlepszych amerykańskich wydziałów prawa. Dziekan Michael H. Schill nie bez powodu wspominał więc podczas krótkiego przemówienia o konieczności rozwijania naukowego dziedzictwa.

University of Chicago Law School pielęgnuje tradycje interdyscyplinarnych badań, z których w XX w. zasłynął cały tamtejszy uniwersytet. Należą do nich z pewnością ekonomiczna analiza prawa (*Law and Economics*) oraz ruch prawo i literatura (*Law and Literature Movement*). To właśnie w nowoczesnym budynku wydziału prawa, zaprojektowanym przez cenionego architekta Eero Saarinen, prowadzone są od ponad 30 lat zajęcia akademickie poświęcone związkom prawa z naukami humanistycznymi. Wzbudzają one nie tylko zainteresowanie wśród studentów, ale także zwieńczone zostały monografiami, stanowiącymi dziś żelazny kanon dyscypliny – dość wspomnieć o wznawianym, mniej więcej, co dekadę *Law and Literature* Richarda A. Posnera¹. W Polsce także już ukazała się książka poświęcona związkom prawa i literatury².

Mocną stroną konferencji jest programowa interdyscyplinarność i różnorodność tematów, na co organizatorzy kładą szczególny nacisk. Na obrady zapraszani są specjaliści z innych wydziałów i innych uczelni. Dokonania ruchu „prawo i literatura”, za którego początek wskazuje się rok 1973³, są po ponad czterech dekadach na tyle ugruntowane, że uczestnicy konferencji bez trudu poruszają się pomiędzy zagadnieniami z pola nauki prawa a innymi obszarami nauk humanistycznych (literatury czy filozofii). Szczególną uwagę zwracała obfitość wątków historyczno-prawnych. Niemal każdy referent, sięgający do dzieł z zakresu klasyki literatury, musiał w mniejszym czy większym stopniu odnieść się do obowiązującego przed laty prawa.

¹ Pierwsze wydanie: R.A. Posner, *Law and literature: a misunderstood relation*, Harvard University Press, Cambridge, MA, 1988.

² *Prawo i literatura. Szkice*, red. J. Kuisz, M. Wąsowicz, Warszawa 2015.

³ Data publikacji pracy: J.B. White, *The legal imagination. Studies in the nature of legal thought and expression*, Boston 1973.

Konferencja rozpoczęła się od panelu, w którym wyniki swoich prac zaprezentowali studenci i doktoranci. Od rozważań na temat uzasadniania odpowiedzialności karnej młodocianych na przykładzie *Bachantek* Eurypidesa aż po najpopularniejszą w ostatnich latach powieść dla młodzieży – *Harry Pottera* J. K. Rowling. Ostatni przykład wykazał, w jak dużym stopniu cykl powieści stał się doświadczeniem pokoleniowym młodzieży i wpłynął na wyobraźnię obecnych studentów. Mniej udana okazała się próba przedstawienia, w jakim stopniu świat fikcji czerpał inspirację z rzeczywistego postępowania karnego. To wystąpienie jednak pozostawało marginalną ciekawostką. Nawet w panelu studenckim przedmiotem analizy prawnoliterackiej była bowiem głównie klasyka literatury. Od *Oresteji* Ajschylosa po arcydzieło dziewiętnastowiecznej włoskiej powieści – *Narzeczeni* Alessandro Manzoni.

W panelu naukowym opowiadano o dziełach, które odsyłały słuchaczy do historii prawa Anglii epoki Tudorów, Cromwella i rewolucji, wreszcie samego Williama Szekspira. Wyjątkowo ciekawe okazało się wystąpienie Mariny Leslie (Northeastern University) na temat sprawy dzieciobójstwa z 1650 r. Młodą Anne Green, służącą z Oxfordshire, uznano winną zamordowania własnego dziecka, wyrok śmierci wykonano tak nieporadnie, iż Green „zmartwychwstała”. Głośna podówczas historia znalazła odzwierciedlenie w popularnej XVII-wiecznej liryce. W referacie zaprezentowano nie tylko analizę utworów osób związanych z Uniwersytetem Oxfordzkim, ale także polityczno-prawne tło sprawy wzbudzającej ongiś duże emocje. Nic dziwnego, że także współcześni pisarze, jak Ian Pears, sięgają do historii A. Green.

Nieodłączną częścią konferencji stały się spektakle przygotowywane przez prawników z Law School oraz studentów. W 2014 r. wystawiono fragmenty *Oresteji* Ajschylosa z udziałem takich gwiazd świata nauki, jak wspomniany już Richard A. Posner czy Martha Nussbaum. Gościnnie wystąpił także słynny autor powieści kryminalnych i czynny zawodowo prawnik Scott Turow. Pisarz, którego książki sprzedano na całym świecie w nakładzie ponad 25 milionów egzemplarzy, podczas zamykającej pierwszy dzień sesji plenarnej opowiadał o tym, jak w owocny sposób można połączyć powołanie pisarskie z zawodem prawnika. W debacie wzięła udział m. in. sędzia Diane Wood⁴.

W drugim dniu konferencji wiodącym tematem pierwszego panelu stały się problemy segregacji rasowej, a w szczególności zagadnienie prekursorskiego miejsca literatury wobec obowiązującego ustawodawstwa rasowego. Na przykładzie powieści południowoafrykańskiego autora Alana Patona *Placz, ukochany kraju* (*Cry, the Beloved Country*) z 1948 r. profesor Martha Nussbaum stawiała pytanie: w jakim stopniu można mówić o prozatorskiej zapowiedzi modelu polityczno-prawnego pojednania zainicjowanego przez Nelsona Mandelę. Justin Driver (University of Texas School of Law) przypomniał karierę drugiego ciemnoskórego sędziego federalnego Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych, Clarence’a Thomasa (ur. w 1948 r.). Sędzia, którego sama kariera świadczyła o pokonywaniu rasowych ograniczeń, wspominał⁵, jak ważnym wsparciem dla jego prawniczej kariery okazała się literatura. Referent przypomniał książkę afro-amerykańskiego pisarza Richarda Wrighta *Syn swego kra-*

⁴ Chief Judge of the United States Court of Appeals for the Seventh Circuit.

⁵ C. Thomas, *My Grandfather's Son: A Memoir*, Harper, New York 2007.

ju” (*Native Son*), na przykładzie której usiłował wykazać, w jakim stopniu poglądy pisarza mogły wpłynąć na opinie sędziego na prawo karne.

Podczas konferencji badacze przedstawiali wyniki analiz tak klasycznych dzieł XX-wiecznej literatury, jak *Kolekcjoner* Johna Fowlesa czy *Obcy* Alberta Camusa. Po raz kolejny okazało się, że „prawo i literatura” stanowi jedno z najwdzięczniejszych pól badawczych dla ożywiania zainteresowania historią prawa poza wąskim gronem specjalistów. Studenci, prawnicy – praktycy czy naukowcy z innych dyscyplin chętnie podejmują się wyjaśniania literackich kazusów. Nic dziwnego więc, że konferencję zamykało wystąpienie pod znamienym tytułem *Historyk prawa jako detektyw* Stevena Wilfa (University of Connecticut School of Law). Referent wykazał, że analiza wybranych współczesnych powieści kryminalnych może prowadzić od rozrywki do historii prawa w najczystszej postaci. Wydaje się, że taki program badawczy mógłby zainteresować również polskich historyków prawa⁶.

JAROSŁAW KUISZ (Warszawa)

III MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA „KONSTYTUCJE PAŃSTW EUROPEJSKICH: HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ”, TORUŃ 16-17 KWIEŃNIA 2015 ROKU

W dniach 16-17 kwietnia 2015 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu odbyła się III Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Konstytucje państw europejskich: historia i współczesność”. Organizacji nad tym ambitnym przedsięwzięciem, ujmującym w jedną całość dwie płaszczyzny rozważań: konstytucyjno-prawną i historyczno-prawną, podjęli się studenci dwóch kół naukowych, działających na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: Studenckiego Koła Naukowego Prawa Konstytucyjnego oraz Koła Naukowego Historii Państwa i Prawa. Opiekę merytoryczną nad konferencją sprawowali pracownicy naukowcy oraz doktoranci Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego oraz Katedry Prawa Konstytucyjnego. Patronat honorowy nad konferencją objął krąg znamienitych osób z Rzecznik Praw Obywatelskich prof. Ireną Lipowicz na czele. Pozostałymi patronami honorowymi zostali: Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu dr hab. Tomasz Justyński prof. UMK oraz Okręgowa Rada Adwokacka w Toruniu. Sponsorami i patronami medialnymi zostały dwa wydawnictwa prawnicze: Wydawnictwo C.H. Beck i Wydawnictwo Od Nowa.

⁶ Przy Instytucie Historii Prawa UW powstało pod opieką prof. dr. hab. Marka Wąsowicza koło naukowe „Prawo i literatura”, a od kilku lat doc. dr Anna Rosner prowadzi na WPiA UW zajęcia poświęcone m.in. prawu w tekstach kultury. Uwagi na temat powyższych badań w kontekście nauki i nauczania historii prawa: J. Kuisz, „Prawo i literatura” oraz „Prawo i film”. O przedmiocie interdyscyplinarnych badań i związkach z nauczaniem historii prawa (referat wygłoszony podczas XXV Ogólnopolskiego Zjazdu Historyków Prawa. Nauka i nauczanie prawa w przeszłości i współcześnie, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, 22-25 września 2014 r.).

Konferencja spotkała się z ogromnym zainteresowaniem ze strony studentów oraz doktorantów, zarówno z krajowych, jak również zagranicznych ośrodków naukowych. Spośród licznie nadesłanych zgłoszeń organizatorzy dokonali wyboru ponad 40 referatów, które ujęli w 9 paneli tematycznych, dotyczących szerokiej sfery zagadnień problemowych.

Obrady rozpoczęły się w dniu 16 kwietnia 2015 r. w Sali Posiedzeń Rady Wydziału Prawa i Administracji UMK od wprowadzającego panelu eksperckiego, w którym uczestniczyli najwybitniejsi profesorowie prawa z dziedzin: konstytucyjno-prawnych i historyczno-prawnych. Jego tematyka skupiła się głównie na współczesnych problemach ustrojowych, z największym nasileniem na aspekty szeroko rozumianego systemu wyborczego i politycznego. Moderatorem tej części konferencji została dr Iwona Wróblewska. Jako pierwsza wystąpienie miała dr Małgorzata Myśliwiec z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W referacie zatytułowanym: „Pozycja partii regionalnych w systemie politycznym współczesnej Hiszpanii” zaprezentowała rys historyczny i współczesny systemu partyjnego, tego jakże ciekawego kraju. Następnie bardzo ekspresyjny referat wygłosił dr hab. Zbigniew Naworski prof. UMK pt. „Merytoryczne programy kandydatów na prezydenta RP”. Ostatni referat tej części zatytułowany: „Doktrynalne aspekty prawa konstytucyjnego” wygłosił dr Andrzej Madeja (UMK). W swoim lapidarnym wystąpieniu skupił się głównie na zaprezentowaniu podstawowych myśli polityczno-prawnych, będących podstawą ustroju państw współczesnych.

Następnie odbył się panel anglojęzyczny, którego przewodnictwem objęła pani Agnieszka Borkowska. Jako pierwszy referat pt. „European citizenship and free movement of persons in the EU – Czech Republic’s perspective” wygłosił JUDr et mgr Pavel Klima z Metropolitalnego Uniwersytetu w Pradze. Opowiedział on głównie o swobodzie podróżowania ludzi w państwach Unii Europejskiej z perspektywy Czech. Największy nacisk w swoim wystąpieniu położył na aspekty praktyczne. Jako drugi występował mgr Maciej Pach z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie z referatem „Role of the President in Foreign Affairs of a State Under the 1997 Constitution of the Republic of Poland and the 1949 Basic Law for the Federal Republic of Germany”. Skupił on się na najważniejszych kompetencjach głowy państwa w Polsce i Niemczech w sprawach zagranicznych. Następnie referat „Freedom of expression and its limits to protect children in Finnish Constitution” wygłaszała mgr Ewa Epa z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zaprezentowała ona najważniejsze regulacje prawne z Konstytucji Finlandii, dotyczące granic wolności słowa w celu ochrony praw dziecka. Czwartym prelegentem był mgr Michał Banaś z Uniwersytetu Wrocławskiego. W referacie „Changes of Polish presidency model and its real functioning in the years 1989-2014” zaprezentował problemy związane ze zmianami kompetencji głowy państwa w okresie III Rzeczypospolitej Polskiej. Przedostatnim referentem był mgr Tomasz Królasik z Uniwersytetu Warszawskiego, który zaprezentował problemy administracji terytorialnej w związku z uchwaleniem pierwszej konstytucji francuskiej z 1791 r. (referat pt. „An attempt to introduce a constitution In France of Louis XVI? A proposal for reforms in mémoire sur les municipalités by A.R.J. Turgot”). Jako ostatnia referat zatytułowany „Greek constitutional law – electoral and voting rights” wygłosiła, studentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

w Toruniu, Kamila Nowicka. Przedstawiła w nim problemy związane w wyborami i głosowaniem w greckim prawie konstytucyjnym.

Kolejne wystąpienia były zaprezentowane przez licznie przybyłych gości ze wszystkich najważniejszych ośrodków naukowych, a więc z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W pierwszym dniu obrad odbyła się jeszcze jedna sesja, w której swoje referaty wygłosiło 7 prelegentów. Natomiast drugiego dnia obrady toczyły się najpierw w jednym wspólnym panelu wprowadzającym, a później w panelach równoległych.

W czasie wystąpienia konferencyjnych udało się udowodnić, jak duże zainteresowanie towarzyszy materii konstytucji i wyłaniającej się wokół niej szerokiej sfery zagadnień problemowych. Wyeksponowane tematy, jak również zaangażowanie, entuzjazm i pasja towarzysząca nieprzerwanie młodym naukowcom w czasie trwania niniejszej – trzeciej już z rzędu – konferencji pozwalają żywić nadzieję, że idea przedsięwzięcia będzie kontynuowana.

TOMASZ KOWALCZYK (Toruń)

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA „PRO PUBLICO BONO – IDEE I DZIAŁALNOŚĆ”, POLANICA-ZDRÓJ 16-17 KWIETNIA 2015 ROKU

W dniach 16-17 kwietnia 2015 r. w Polanicy-Zdroju odbyła się ogólnopolska konferencja „Pro publico bono – idee i działalność”. Głównymi organizatorami konferencji byli dr hab. prof. UW r Maciej Marszał (Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych) oraz dr Jacek Przygodzki (Instytut Historii Państwa i Prawa). Konferencja stanowiła kontynuację wcześniejszych wspólnych spotkań naukowych Katedry Doktryn Politycznych i Prawnych oraz Instytutu Historii Państwa i Prawa Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, które dotyczyły tematów: „Wybitni prawnicy na przestrzeni wieków” oraz „Prawnicy na Uniwersytecie Wrocławskim”. Ponadto konferencja wpisowała się w cykl imprez naukowych związanych z 70-leciem wrocławskiego środowiska naukowego. W obradach konferencyjnych uczestniczyli nie tylko przedstawiciele wrocławskiej nauki, ale także zaproszeni z innych ośrodków naukowych goście. Konferencję otworzyli dr hab. prof. UW r Marian Ptak – dyrektor Instytutu Historii Państwa i Prawa oraz prof. zw. dr hab. Marek Maciejewski – kierownik Katedry Doktryn Politycznych i Prawnych.

W pierwszej części uczestnicy konferencji mogli zapoznać się z aspektami działalności *pro publico bono* w dobie starożytności i średniowiecza, wysłuchując referatu prof. zw. dr hab. Jarosława Rominkiewicza (UWr) „Opieka państwowa nad sierotami po obywatelach poległych podczas działań wojennych w polis ateńskim”. Pozostałe referaty to: dr. Tomasza Schefflera (UWr) „Protogoras z Abdery o człowieku i obywatelu”, dr Dobromiły Nowickiej „*Delatores pro publico bono?* Kilka słów

o donosicielach w prawie rzymskim”, prof. zw. dr. hab. Lecha Dubela z UMCS i dr hab. prof. UMCS Małgorzaty Łuszczynskiej „Średniowieczne źródła współczesnych koncepcji dobra wspólnego”, dr. hab. prof. UWr Mariana Ptaka „Dobro publiczne w dokumentach śląskich do połowy XIV wieku”, dr. hab. prof. UWr Piotra Jurka „Idea Jana Długosza”, prof. zw. dr. hab. Tomasza Kruszewskiego (UWr) „Ród Frei von Dehrn/Dern – wolne rycerstwo Rzeszy? Urzędnicy hrabiów von Nassau? Mordercy?”, dr. Jacka Przygodzkiego (UWr) „Komisja dla usprawnienia administracji publicznej w II Rzeczypospolitej jako przykład działalności pro publico bono” oraz dr. hab. prof. UWr Rafała Wojciechowskiego „Uczeni prawnicy średniowiecza a charakter prawodawstwa Europy kontynentalnej”.

Druga część obrad oscylowała wokół zagadnień *pro publico bono* z okresu końca XIX w. i II Rzeczypospolitej. Wyniki swych badań naukowych zaprezentowali: dr hab. prof. UWr Józef Koredczuk „*Pro publico bono* w stosunkach państwo–Kościół w II Rzeczypospolitej”, dr hab. prof. UWr Maciej Marszał (w referacie wspólnie opracowanym z Mateuszem Kępą – doktorantem UWr) „Polskie duchowieństwo katolickie wobec systemów totalitarnych ze szczególnym uwzględnieniem nauczania społecznego kardynała Adama Stefana Sapiehy 1926-1939”, dr Marek Podkowski (UWr) „Ks. Wacław Bliźniński – wielki społecznik, organizator i wychowawca”, dr Andrzej Pasek (UWr) „Kodyfikacja prawa w Drugiej Rzeczypospolitej jako działalność *pro publico bono*” oraz dr Tomasz Dolata (UWr) „Aktywność dobroczynna «króla adwokatury» Włodzimierza Spasowicza”.

Drugiego dnia obrad uczestnicy mogli zapoznać się z tematyką dotyczącą *pro publico bono* na przestrzeni różnych epok. Obrady konferencyjne otworzył prof. zw. dr hab. Bogdan Szlachta (UJ), który zaprezentował „Dwie koncepcje dobra wspólnego w recepcji późnośredniowiecznej”. Następnie dr Piotr Szymaniec (PWSZ w Wałbrzychu) wygłosił referat „Kilka uwag o polskiej myśli prawniczej I połowy XIX wieku”, a Adam Plichta (UWr) „Dobro wspólne w koncepcji Mirosława Dzielskiego”. Z kolei Paweł Fiktus (UWr) zaprezentował działalność *pro publico bono* Jana Olszewskiego do 1989 r. Drugi dzień konferencji zakończyło wystąpienie mgr. Marcina Kusaja (UWr) pt.: „Bezpłatne armie obywatelskie w myśli teoretyków państwa i prawa na przestrzeni wieków”.

Obradom konferencyjnym towarzyszyły liczne dyskusje nie tylko na temat wygłoszonych referatów, ale również szeroko pojętej prawniczej działalności *pro publico bono*. Zgodnie z zapewnieniami organizatorów, zwieńczeniem konferencji będzie specjalny tom zawierający wszystkie wygłoszone referaty.

PAWEŁ FIKTUS (Wrocław)

FINAŁ OGÓLNOPOLSKIEJ OLIMPIADY HISTORYCZNO-PRAWNEJ IM. PROFESORA MICHAŁA SZANIECKIEGO, WARSZAWA 22 MAJA 2015 ROKU

Na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 22 maja 2015 r. odbył się finał Ogólnopolskiej Olimpiady Historyczno-Prawnej

nej im. Profesora Michała Szczanieckiego. Tegoroczny finał miał wyjątkowy charakter, ponieważ – być może po raz pierwszy w ponad czterdziestoletniej historii – był współorganizowany przez dwa ośrodki akademickie. Stało się tak z tej racji, że w ubiegłorocznym finale studenci z dwóch uniwersytetów zdobyli *ex aequo* pierwsze miejsce. Uczestników Olimpiady gościli zatem Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Uniwersytet Jagielloński. Organizacją finału kierował dr hab. Sławomir Godek – kierownik Katedry Historii Ustroju i Prawa w Polsce UKSW.

W tym roku Olimpiadę wygrali studenci pierwszego roku prawa Wydziału Prawa i Administracji UJ – Sara Jabłońska i Bartosz Nadolski. Drugie miejsce zdobyli studenci z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – Magdalena Węclawska i Wojciech Kołodziej, któremu jury finału zdecydowała się przyznać wyróżnienie indywidualne za najlepszą odpowiedź. Trzecie miejsce zajęły *ex aequo* aż trzy drużyny – Aleksandra Żytko i Andrzej Strzałkowski (Uniwersytet Warszawski), Karolina Cieślik i Dominik Kossak (Uniwersytet Wrocławski) oraz Krystian Jabłoński i Piotr Kaźmierski (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu). Na finał w Warszawie przybyły także reprezentacje z czterech innych ośrodków: z Uniwersytetu w Białymstoku (Kamil Chiliński, Karol Mierzyński), z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (Adrianna Dawidczyk, Hubert Skierkowski), z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (Mateusz Brygman, Jan Majewski, Jakub Zemła) oraz drużyna gospodarzy z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Konrad Cichoń, Dawid Niemczycki). Niestety zabrakło zespołów z Uniwersytetu Śląskiego i z Uniwersytetu Łódzkiego, które w poprzednich latach zawsze były obecne.

W skład jury finału wchodził: w komisji prawa rzymskiego prof. dr hab. Ewa Gajda (Uniwersytet Szczeciński), dr hab. Jakub Urbanik (Uniwersytet Warszawski), dr Renata Kamińska (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), w komisji powszechnej historii państwa i prawa prof. dr hab. Andrzej Gaca (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), dr Jan Halberda (Uniwersytet Jagielloński), dr Karol Dąbrowski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), w komisji historii ustroju i prawa w Polsce dr Wojciech Szafranski (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu), dr Marek Podkowski (Uniwersytet Wrocławski), mgr Filip Cyuńczyk (Uniwersytet w Białymstoku), mgr Paweł Błażejczyk (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie).

Formuła Olimpiady zakłada, że po wylosowaniu trzech pytań – po jednym z trzech dziedzin (prawo rzymskie, powszechna historia państwa i prawa, historia prawa i ustroju w Polsce) – studenci odpowiadają na dwa wybrane. W poprzednich latach najchętniej odpowiadali na pytania z historii prawa i ustroju w Polsce, zaś unikali zadań z prawa rzymskiego. Również i pod tym względem tegoroczny finał był wyjątkowy – ośmiokrotnie wybierano powszechną historię państwa i prawa, aż siedmiokrotnie prawo rzymskie, zaś na udzielenie odpowiedzi z historii prawa i ustroju w Polsce zdecydowały się tylko trzy drużyny.

Pytania z tej dziedziny odrzuciła również zwycięska drużyna z Krakowa, która wylosowała następujące zadania: *Causa Curiana: verba a voluntas* nie tylko w prawie spadkowym; Model mieszany prawa osobowego małżeńskiego (na przykładzie wybranego kodeksu); Sądy „najwyższe” – ewolucja najwyższych instancji

sądowych na ziemiach polskich: Sąd królewski, Trybunał Koronny, Rada Stanu, Sąd najwyższy (a także Sąd Sześciu Miast i Sąd Najwyższy Prawa Niemieckiego i Ase-soria Koronna).

Kolejny ogólnopolski finał w maju 2016 r. odbędzie się na Wydziale Prawa i Ad-ministracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

JAN HALBERDA (Kraków)

**KONFERENCJA NAUKOWA „POLSCY HISTORYCY PRAWA
OKRESU DWUDZIESTOLECIAMIĘDZYWOJENNEGO. W 70. ROCZNICĘ
ŚMIERCI SENATORA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I PROFESORA UNIWERSYTETU STEFANA BATOREGO W WILNIE
STEFANA EHRENKREUTZA”,
OLSZTYN 28-29 MAJA 2015 ROKU**

W dniach 28-29 maja 2015 r. odbyła się w Olsztynie, pod honorowym patronatem Marszałka Senatu RP Bogdana Borusewicza, konferencja naukowa zatytułowana: „Polscy historycy prawa okresu dwudziestolecia międzywojennego. W 70. rocznicę śmierci senatora Rzeczypospolitej Polskiej i profesora Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie Stefana Ehrenkreutza”. Zjazd został zorganizowany przez Katedrę Historii Państwa i Prawa Polskiego i Doktryn Polityczno-Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego przy współpracy z Konsulem Honorowym Wielkiego Księstwa Luksemburga w Sopocie Tomaszem Kopoczyńskim, Gdańską Szkołą Wyższą reprezentowaną przez dr. Przemysława Kierończyka, prof. GSW, Spółdzielczym Instytutem Naukowym, którego przedstawicielem był radca prawny Piotr Pałka oraz Kancelarią „Kopoczyński – adwokaci i radcowie prawni” reprezentowaną przez adwokata Tomasza Kopoczyńskiego.

Zaproszonych gości powitał prof. zw. dr hab. dr h.c. Dariusz Szpoper, który w słowie wstępnym przedstawił sylwetkę i dorobek naukowy Stefana Ehrenkreutza – senatora BBWR, profesora oraz ostatniego rektora Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie; przywołał okoliczności jego śmierci, a następnie odczytał listy nadesłane przez Marszałka Senatu RP Bogdana Borusewicza, prorektora ds. kształcenia UAM prof. zw. dr hab. Krzysztofa Krasowskiego oraz wspólny list Konsula Honorowego Republiki Litewskiej w Olsztynie Urszuli Lech i Ambasadora Republiki Litewskiej w Polsce Šarūnasa Adomavičiausa, życzących uczestnikom zjazdu owocnych obrad. Otwarcie konferencji uświetnili swą obecnością prorektor ds. kadr UWM prof. zw. dr hab. Grzegorz Białuński, prorektor ds. nauki UWM prof. zw. dr hab. Jerzy Jaroszewski, a także Konsul Honorowy Republiki Litewskiej w Olsztynie Urszula Lech. Władze Wydziału reprezentowała prodziekan ds. współpracy zagranicznej i rozwoju dr hab. Mariola Lemonnier, prof. UWM.

Podczas pierwszej sesji plenarnej, której przewodniczył prof. Grzegorz Białuński, odczytany został referat prof. zw. dr hab. Stanisława Salmonowicza (UMK)

pt. „Karol Koranyi (1897-1964)”. Następnie „Narodziny i rozwój poznańskiego środowiska historyków prawa w latach 1919-1939” przedstawiła dr hab. Małgorzata Materniak-Pawłowska, prof. UAM, a wystąpienia tej części obrad zakończyły referaty dr hab. Marzeny Dyjakowskiej, prof. KUL pt. „Przemysław Dąbkowski – profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1920-1928)” oraz prof. zw. dr. hab. Tomasza Kruszewskiego (UWr) pt. „Oswald Balzer jako genealog (w 120. rocznicę publikowania *Genealogii Piastów*)”.

Kolejnej sesji przewodniczyła prof. Marzena Dyjakowska, a jako pierwszy wystąpił prof. zw. dr hab. Andrzej Zakrzewski (UW), przedstawiając „Warszawskie środowisko historyczno-prawne okresu międzywojennego”. Następnym mówcą był dr hab. Zbigniew Naworski, prof. UMK, który wygłosił referat pt. „Ze Lwowa do Torunia – rzecz o profesorze Wojciechu Hejnoszu”, natomiast ostatni prelegent tej części – dr hab. Janusz Stankiewicz, prof. UwB zaprezentował wystąpienie pt. „Profesor Mieczysław Witold Gutkowski jako badacz historii finansów miast Królestwa Polskiego”.

Przewodniczenie trzeciej części obrad objęła prof. Małgorzata Materniak-Pawłowska, a referat zatytułowany „Badania nad ustrojem i prawem Księstwa Warszawskiego w okresie międzywojennym” przedstawił dr hab. Marek Krzymkowski (UAM), następnie dr Przemysław Marcin Żukowski (UJ) zreferował temat „O obsadzeniu katedr historyczno-prawnych w II Rzeczypospolitej”.

Przewodniczącym ostatniej tego dnia sesji plenarnej był prof. Tomasz Kruszewski. Jako pierwszy referat pt. „Z dziejów lubelskiego środowiska historyczno-prawnego w okresie dwudziestolecia międzywojennego, początki twórczości Józefa Mazurkiewicza” wygłosił dr Karol Dąbrowski (UMCS), natomiast obrady zakończyło wystąpienie dr. Bartłomieja Garczyka (UAM) zatytułowane „W cieniu swoich antenatów? Drugie pokolenie historyków prawa na Uniwersytecie Poznańskim. Szkic biograficzny”.

Następny dzień konferencji otworzyła sesja, nad którą przewodnictwo objął dr hab. Piotr Fiedorczyk (UwB), a swoje referaty przedstawili dr Renata Wiaderna-Kuśnierz (Akademia Pomorska w Słupsku) – „Profesor Marceli Chlamtacz (1865-1947)”, dr Maksymilian Stanulewicz (UAM) – „Marian Zygmunt Jedlicki (1899-1954). Krakus w Poznaniu” oraz dr Tomasz Dolata (UWr) – „Jan Jakub Litauer – znawca i historyk prawa autorskiego”.

Przedostatniej sesji plenarnej przewodniczył prof. Zbigniew Naworski. Pierwszy referat pt. „Historia i współczesność prawa rodzinnego na ziemiach polskich w poglądach ks. Michała Sopoćki” zaprezentował dr hab. Piotr Fiedorczyk. Następnie swoje wystąpienie zatytułowane „Franciszek Bossowski jako romanista” przedstawił dr Krzysztof Szczygielski (UwB), po którym dr Rafał Kania (Szkola Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku) zreferował temat „Wilhelm Feldman (1868-1919). Życie i dzieło prekursora badań nad historią polskiej myśli politycznej”. Obrady tej części zakończyły referaty dr Olgi Filaszkiwicz (PWSZ w Elblągu) pt. „Juliusz Bardach – wileńskie lata (1933-1939)” oraz dr. hab. Przemysława Dąbrowskiego, prof. UWM zatytułowany „Wileńskie losy Seweryna Wysłoucha”.

Podczas ostatniej sesji plenarnej, której przewodniczącym był prof. Andrzej Zakrzewski, wystąpienie pt. „Jan Adamus” wygłosiła dr Anna Korzeniewska-Lasota

(UWM), a następnie dr Mikołaj Tarkowski (UWM) zaprezentował referat zatytułowany „Iwo Jaworski – wileński historyk prawa”. Poszczególne sesje plenarne tego, a także poprzedniego dnia, kończyła dyskusja.

Podsumowania zjazdu dokonał prof. Andrzej Zakrzewski, wskazując, że konferencja w znaczący sposób przybliżyła sylwetki polskich historyków prawa okresu dwudziestolecia międzywojennego, ośrodki, z którymi byli związani, a także istniejące problemy badawcze. Podkreślony został także obiektywizm reprezentujących środowiska naukowe z całej Polski badaczy oraz przystępne przedstawienie referatów, które wzbudzało ożywioną debatę. Zwieńczeniem obrad będzie planowana publikacja.

OSKAR KANECKI (Olsztyn)

**XIV OGÓLNOPOLSKI ZJAZD KATEDR HISTORII
DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
„HISTORIA MYŚLI POLITYCZNEJ I PRAWNEJ
A PRAWO I KULTURA PRAWNA”,
BIAŁYSTOK 21-24 CZERWCA 2015 ROKU**

W dniach 21-24 czerwca 2015 r. odbył się XIV Ogólnopolski Zjazd Katedr Historii Doktryn Politycznych i Prawnych zatytułowany „Historia myśli politycznej i prawnej a prawo i kultura prawna”, zorganizowany przez Katedrę Nauk Historyczno-Prawnych i Komparatystyki Prawniczej Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

Konferencję otworzył prof. UwB dr Adam Czarnota, który w imieniu organizatorów serdecznie przywitał wszystkich zgromadzonych gości. Następnie w imieniu władz Wydziału głos zabrała prodziekan Wydziału Prawa ds. nauki prof. UwB dr hab. Ewa Guzik-Makaruk. Oficjalne otwarcie zakończyło odczytanie przez prof. Czarnotę listu, jaki do uczestników konferencji przesłał prezes Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej prof. UW r dr hab. Maciej Marszał.

Konferencja została podzielona na dwie sesje plenarne oraz osiem sesji panelowych. Pierwszej sesji plenarnej przewodniczył prof. zw. dr hab. Marek Maciejewski. W jej ramach wygłoszono cztery referaty. Jako pierwsza wystąpiła prof. zw. dr hab. Maria Zmierczak, która przedstawiła referat zatytułowany „Czy stosunek do prawa rzymskiego jest miarą kultury prawnej – rozważania na przykładzie III Rzeszy?” Jako drugi wystąpił prof. dr hab. Ryszard Skarzyński, który zaprezentował referat „System prawa i wykładnia prawa”. Następne wystąpienie zatytułowane „Sąd sądem a sprawiedliwość musi być po naszej stronie. Czy prawo potrzebuje kultury a kultura prawna?” przedstawiła dr Iwona Barwicka-Tylek. Jako ostatni na pierwszej sesji plenarnej swój referat pt. „Umowa społeczna współcześnie” przedstawił dr hab. Piotr Kimla. Sesję zakończyła dyskusja nad przedstawionymi referatami.

Po przerwie uczestnicy konferencji mogli uczestniczyć w pięciu sesjach panelowych. Pierwszej z nich przewodniczyła prof. UJ dr hab. Anna Citkowska-Kimla.

W jej trakcie wygłoszono trzy referaty. Jako pierwszy głos zabrał mgr Michał Stambulski, który przedstawił referat pt. „Prawo i ideologia w perspektywie post strukturalistycznej”. Następnie wystąpił mgr Tomasz Borycki z referatem zatytułowanym „Rewolucje jako przewroty prawne”. Sesję „A” zakończyło wystąpienie dr Agaty Czarneckiej pt.: „Perfekcjonizująca rola prawa w teorii Roberta P. George’a”.

W sesji panelowej „B”, której przewodniczył prof. zw. dr hab. Dariusz Szpoper, jako pierwszy swe wystąpienie zatytułowane „Polscy prawnicy międzywojenni o ustroju i prawie III Rzeszy” zaprezentował prof. zw. dr hab. Marek Maciejewski. Jako drugi wystąpił dr Paweł Sydor z referatem pt. „Sein czy Sollen? Problem „klasowości” prawa w marksizmie na przykładzie koncepcji rewolucji permanentnej Lwa Trockiego”. Obrady tej sekcji zamknęło wystąpienie dra Tomasza Schefflera zatytułowane „Protagoras z Abdery i korzenie totalitaryzmu”.

Trzeciej sesji panelowej przewodniczył dr hab. Piotr Fiedorczyk. Otworzył ją referat dr. Marcina Kazimierczuka pt. „Wolność zrzeszania się w związki zawodowe w aspekcie normatywnym oraz myśli politycznej okresu PRL do 1980 roku”. Następnie głos zabrała dr Anna Korzeniewska-Lasota, która przedstawiła referat zatytułowany „Leona Chajna poglądy na wymiar sprawiedliwości” (współautorem referatu był mgr Michał Lasota). Na zakończenie wystąpił dr Mikołaj Tarkowski, który wygłosił referat pt. „Prawa autorskie jako element kultury prawnej. Ochrona własności literackiej, artystycznej i muzycznej w Imperium Rosyjskim w poglądach Włodzimierza Spasowicza”.

Kolejna sesja panelowa odbyła się pod przewodnictwem dr. hab. Mariusza Jagielskiego. Jako pierwszy wystąpił na niej dr Jakub Skomial z referatem „*Casus Sbignei*. Kronikarze polskiego średniowiecza o skazaniu księcia Zbigniewa Hermanowica”. Następnie swój referat pt. „Polscy pisarze polityczni XVI wieku o prawie zwyczajowym” zaprezentowała mgr Małgorzata Owczarska. Jako trzeci w tej części obrad wystąpił dr Rafał Kania, który wygłosił referat pt. „Polityka jako czynnik kształtujący prawo i kulturę prawną na przykładzie instytucji sądu pokoju w poglądach Wincentego Hipolita Gawareckiego”. Sesję panelową „D” zamknął referat „Koncepcja inkorporacji Wileńszczyzny na forum obrad Sejmu Wileńskiego” autorstwa mgra Pawła Błażejczyka.

Równocześnie odbywała się sesja panelowa „E”, której przewodniczył prof. UŁ dr hab. Tomasz Tulejski. Jako pierwszy swój referat pt. „Francuskie utopie oświeceniowe: Jeana Mesliera, Gabriela Bonnot de Mably’ego, Etienne’a Gabriela Morely’ego jako wyraz kultury politycznej i prawnej swoich czasów” wygłosił dr Karol Kuźmich. Następnie głos zabrał prof. UŁ dr hab. Tomasz Tulejski, który przedstawił referat zatytułowany „*Jus publicum Europaeum*. Kilka uwag na marginesie «Nomos der Erde» Carla Schmitta”. Jako trzeci głos zabrał dr Andrzej Madeja, który wygłosił referat pt. „Proces integracji europejskiej a prawo i kultura prawna”. Sesję zakończyło wystąpienie dra Rafała Mańko zatytułowane „Kultura polityczna a kultura prawa prywatnego Unii Europejskiej – przyczynek do analizy zagadnienia wzajemnych relacji”.

Drugi dzień obrad rozpoczęła ponownie sesja plenarna, której tym razem przewodniczyła prof. zw. dr hab. Maria Zmierzak. Jako pierwsza wystąpiła prof. zw. dr hab. Maria Szyszkowska, która wygłosiła referat pt. „Klasyfikacja teorii prawa

naturalnego oraz jego wpływ na stanowienie prawa i świadomość społeczeństwa”. Następnie swój referat zatytułowany „Czy można mówić o środkowoeuropejskiej tożsamości konstytucyjnej?” przedstawili wspólnie prof. zw. dr hab. Zbigniew Rau i dr Marek Tracz-Tryniecki. Jako trzeci w tej części obrad wystąpił prof. zw. dr hab. Roman Tokarczyk, który przedstawił referat pt. „Zakresy przedmiotu Historia doktryn politycznych i prawnych i przedmiotu Jurysprudencja oraz ich komparatystyka”. Sesję plenarną zamknął dr Michał Paździocha, który wygłosił referat zatytułowany „Czy jesteśmy harmonijnym społeczeństwem? Edukacja prawnicza w postkomunistycznej Polsce”.

Następnie odbyły się dwie równoległe sesje panelowe. Pierwszej z nich przewodniczyła dr Agnieszka Czarnecka. Jako pierwszy wystąpił dr hab. Radosław Rybkowski (UJ) z referatem zatytułowanym „Dartmouth Case z 1819 roku a współczesne pojmowanie autonomii uczelni amerykańskich”. Następnie mgr Tobiasz Adam Bocheński wygłosił referat pt. „Wizja angielskiej kultury prawnej wyrażona na kartach Cato’s Letters”. Na zakończenie głos zabrała mgr Anna Ceglarska, która przedstawiła referat zatytułowany „Wpływy orientalne na myśl polityczną starożytnej Grecji”. Natomiast sesji panelowej „G” przewodniczył dr Karol Kuźmicz. Pierwszym referentem był dr Olgierd Górecki, który przedstawił referat pt. „Wolność człowieka – doktrynalna analiza pojęcia normatywnego”. Następnie wystąpił dr Włodzimierz Gogłóza, który wygłosił referat „System common law w świetle teorii spontanicznego porządku F.A. Hayeka”. Kolejny referat pt. „Kultura prawna budowana słowami. Kilka uwag o związkach myśli polityczno-prawnej z retoryką klasyczną” zaprezentował dr Marcin Niemczyk. Na koniec tej sesji wystąpiła dr Ewa Kozerska, która przedstawiła referat pt. „Papież Franciszek o prawie”.

Ostatnią sesją białostockiej konferencji była sesja panelowa „H”, której przewodniczył dr Jacek Malczewski. Jako pierwsza głos zabrała dr Małgorzata Modrzejewska, która zaprezentowała referat pt. „Amerykańska myśl doby przedrewolucyjnej, od «rights of Englishmen» do praw naturalnych”. Następnie swój referat pt. „Idea godności człowieka w amerykańskiej kulturze prawnej” przedstawił dr Michał Urbańczyk. Jako kolejny wystąpił mgr Tomasz Drozdowski, który zaprezentował referat (współautorstwa dra hab. Artur Łuszczyński) pt. „Unikalność japońskiej kultury prawnej”. Ostatni głos zabrał doc. dr Władysław Kulesza, który przedstawił referat pt. „Instytucje demokracji bezpośredniej w państwach autorytarnych międzywojennej Europy”.

Podsumowując, białostockie spotkanie historyków idei należy uznać za niezwykle udane i wartościowe wydarzenie. Warto podkreślić, że organizatorzy dzięki podzieleniu konferencji na sesje plenarne oraz sesje panelowe umiejętnie połączyli zalety jednego i drugiego typu konferencyjnych obrad. Dzięki sesjom plenarnym wszyscy uczestnicy mogli śledzić główne obrady, a następnie dyskutować nad zagadnieniami będącymi rozwinięciem tematu przewodniego. Natomiast dzięki obradom w sekcjach (sesje panelowe) można było dokonać przeglądu bardziej szczelnych tematów, którymi zajmują się badacze historii idei politycznych i prawnych. Każda sesja kończyła się licznymi pytaniami do referentów i dyskusją, która częstokroć przenosiła się w kuluary.

Wreszcie na koniec podkreślić należy niezwykłą gościnność oraz zaangażowanie organizatorów. Dowodem na to była nie tylko wszechobecna życzliwość, ale i nie-

zwykle napięty plan konferencji w części pozanaukowej. Wśród licznych atrakcji, jakie przygotował komitet organizacyjny zjazdu oraz stojący na jego czele prof. Czarnota, wymienić należy w pierwszej kolejności możliwość zwiedzenia tatarskiego meczetu i mizaru. Ponadto wizytę w Poczopku, gdzie można było obejrzeć ogród leśny Silvarium oraz inne wyjątkowe atrakcje Nadleśnictwa Krycnki. Trzeba także przypomnieć, że uczestnicy mieli okazję spotkać się z autorami „Słownika historii myśli politycznej i prawnej”. O pracy nad tym wyjątkowym dziełem opowiedział prof. zw. dr hab. Michał Jaskólski. Wreszcie wyjątkowa była wizyta w Muzeum Ikon w Supraślu oraz odwiedziny w tamtejszym prawosławnym klasztorze. Dzięki powyższym wydarzeniom zjazd uzyskał niepowtarzalny i unikany klimat, a uczestnicy konferencji wywieźli z niego niezapomniane wrażenia, nie tylko naukowe.

MICHAŁ URBAŃCZYK (Poznań)

XIX KONFERENCJA HISTORYKÓW PAŃSTWA I PRAWA „HONOR, CZEŚĆ, GODNOŚĆ – ASPEKTY HISTORYCZNO-PRAWNE”, POLANICA-ZDRÓJ 17-19 WRZEŚNIA 2015 ROKU

W dniach 17-19 września 2015 r. w Polanicy-Zdroju odbyła się XIX Konferencja Historyków Państwa i Prawa pt. „Honor, cześć, godność – Aspekty historyczno-prawne”. Jej organizatorem był Instytut Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. W konferencji brali udział m.in. przedstawiciele środowiska historyków państwa i prawa z Poznania i Torunia, jak również pracownicy Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego.

W trakcie konferencji ogłoszono 18 referatów, ułożonych chronologicznie. Pierwszą grupę stanowiły wystąpienia z czasów antycznych. Prof. Jarosław Rominkiewicz wygłosił referat o ateńskim powództwie o zniesławienie *Dike kakegorias*. Następnie dr Aleksandra Szymańska wygłosiła referat o badaniu osobistych kwalifikacji kandydatów na urzędy w Atenach.

Kolejna grupa wystąpień objęła tematykę nowożytności. Profesor Marian J. Ptak omówił prawo rycerskie w ordynacji ziemskiej Księżstwa Oleśnickiego z 1583 i 1610 r., prof. Zbigniew Naworski ukazał problematykę dobrej sławy i czci w aktach procesowych dawnej Polski, prof. Andrzej Gaca scharakteryzował projekt prawa o pojedynkach jako przyczynek do rozważań nad znajomością prawa duńskiego w Polsce, mgr Mateusz Szymura przedstawił kwestię tzw. morderstwa w zaufaniu (*Murder under trust*) w prawie szkockim, dr Paweł Wiązek przeanalizował przestępstwa bluźnierstwa w prawie islamu, a prof. Piotr Jurek omówił poczet monarchów Jana Matejki jako wyraz polityki historycznej i czci dla państwa polskiego.

Dalsze referaty traktowały o XIX w.: dr hab. Marek Krzymkowski swoje wystąpienie poświęcił postępowaniu o uchylenie immunitetu urzędników w departamencie poznańskim w czasach Księstwa Warszawskiego, a dr Jacek Przygodzki zajął się kwalifikacjami moralnymi urzędników w pracach nad reorganizacją administracji w okupowanym Księstwie Warszawskim. Dalej, dr Tomasz Dolata przedstawił kwe-

ścię nazwiska jako przedmiotu indywidualizacji i ochrony czci jednostki w Kodeksie Cywilnym Królestwa Polskiego, prof. Rafał Wojciechowski omówił problem dumy narodowej jako podstawy kształtowania się prawa prywatnego na przykładzie rozwoju prawa niemieckiego w XIX w., a prof. Józef Koredczuk przeanalizował sprawę ochrony honoru w statutach wrocławskich stowarzyszeń studenckich w XIX i na początku XX w.

Ostatnia grupa referatów poświęcona było XX w. Tę część otwierał referat prof. Małgorzaty Materniak-Pawłowskiej o wybranych problemach z zakresu kodyfikacji etyki adwokackiej. Dalej, prof. Leonard Górnicki omówił sprawę godności osobistej pracownika według kodeksu zobowiązań z 1933 r., dr Andrzej Pasek ukazał etyczne aspekty wykonywania zawodów zaufania publicznego w prawie polskim, a prof. Tomasz Kruszewski przeanalizował aspekty dogmatyczno-prawne i historyczno-prawne problematyki gwałtów na kobietach w końcowym okresie II wojny światowej. Konferencję wieńczył referat dr. Marka Podkowskiego o popiersiu Lenina we wsi Swoboda w Wielkopolsce.

Wszystkie referaty wzbudziły ożywioną dyskusję skłaniającą do pogłębionego spojrzenia na prezentowane tematy. Dlatego przyszła publikacja zapowiada się obiecująco.

JACEK PRZYGODZKI (Wrocław)

VI COLLOQUIUM POLSKO-GRUZIŃSKIE: „HISTORY OF THE SOURCES OF LAW IN POLAND AND GEORGIA”, OLSZTYN 30 WRZEŚNIA 2015 ROKU

W dniu 30 września 2015 r. odbyło się w Olsztynie VI Colloquium polsko-gruzińskie zatytułowane „History of the sources of law in Poland and Georgia”. Cykliczne spotkania odbywają się przemiennie w Polsce oraz w Gruzji. Tegoroczny zjazd został zorganizowany przez Katedrę Historii Państwa i Prawa Polskiego i Doktryn Polityczno-Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego przy współpracy z Państwowym Uniwersytetem im. Ivane Javakhishvili w Tbilisi oraz Spółdzielczym Instytutem Naukowym.

Zaproszonych gości powitał prof. zw. dr hab. dr h.c. Dariusz Szpoper, po czym prof. dr hab. Nikolai Javakhishvili (Państwowy Uniwersytet imienia Ivane Javakhishvili w Tbilisi) dokonał prezentacji swojej nowej książki zatytułowanej: *Oczerki istorii gruzino-bałtyjskich wzaimootnoszenij*. Otwarcie konferencji uświetnili swą obecnością prorektor ds. kadr UWM prof. zw. dr hab. Grzegorz Białyński, a także dziekan Wydziału Prawa Państwowego Uniwersytetu imienia Ivane Javakhishvili w Tbilisi prof. dr hab. Irakli Burduli.

Podczas pierwszej sesji plenarnej, której przewodniczył dr hab. Przemysław Dąbrowski, prof. UWM, swój referat pt.: „Istoriczeskaja tradicija prawotołkowanija” przedstawił prof. dr hab. Igor Andriejewicz Isajew (Moskiewski Państwowy Uniwer-

sytet Prawniczy im. Olega Kutafina). Natomiast dr Arsen Wazgienowicz Akopian (Jelecki Państwowy Uniwersytet im. I.A. Bunina) zaprezentował wystąpienie pt.: „Wremia i legitimnost' zakona”. Następnie prof. dr hab. Marina Garishvili (Państwowy Uniwersytet imienia Ivane Javakhishvili w Tbilisi) zreferowała temat: „Institut prawa sobstwiennosti po «Obozrieniju Gruzii po czasti praw po zakonowiedieniju» Davida Bagrationa (Batonishvili)”. Obrady tej części zjazdu zakończyły referaty dr Mariam Khoperii (Państwowy Uniwersytet imienia Ivane Javakhishvili w Tbilisi) pt.: „The political situation in Georgia in the first half of XIV century and Royal Charter, created at the initiative of George V” oraz dr. Davida Bostoganashvili (Państwowy Uniwersytet im. Ivane Javakhishvili w Tbilisi) pt.: „Ruissko-Urbnisskoje ułożenije kak istocznik cerkownogo prawa”.

Przewodniczący kolejnej części konferencji dr hab. Przemysław Dąbrowski, prof. UWM jako pierwszego o zabranie głosu po przerwie poprosił dr. Rafała Kanię (Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku), który zaprezentował temat: „The Criminal Code in the Kingdom of Poland of 1818. The circumstances of the implementation and the fundamental assumptions of the first Polish criminal codification”. Następnie dr Mikołaj Tarkowski (UWM) wygłosił referat pt.: „Statutes of Casimir the Great – the monument of medieval law culture in Poland”. Kolejnym prelegentem był dr Marcin Kazimierzczuk (UWM), który przedstawił zagadnienie: „The regulation with the power of the Act as a element of martial law”, po czym mgr Oskar Kanecki (UWM) zreferował temat: „The deeds of the regional councils of the Grand Duchy of Lithuania”. Swoje referaty zaprezentowali także mgr Paweł Błażejczyk (UWM) – „Polish Commercial Code of 27th of June 1934 in the opinion of representatives of interwar and present doctrine of law” oraz prof. dr hab. Nikolai Javakhishvili – „U istokow gruzino-polskich wzaimootnoszenij”.

Wystąpienia poszczególnych uczestników obrad były przedzielone debatą toczoną nad zaprezentowanymi treściami. Zwieńczeniem konferencji będzie planowana publikacja.

OSKAR KANECKI (Olsztyn)

VI MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM DZIEJÓW BIUROKRACJI, KAZIMIERZ DOLNY 26-27 WRZEŚNIA 2015 ROKU

Już po raz szósty odbyło się Międzynarodowe Sympozjum Dziejów Biurokracji. Szczególnym walorem tych spotkań jest to, że stanowią one forum wymiany poglądów reprezentantów różnych nauk, zajmujących się funkcjonowaniem administracji, w tym archiwistów, historyków i prawników. Umożliwiają dzielenie się wynikami badań pomiędzy przedstawicielami nauki sąsiednich państw, które szczególnie w XIX i na początku XX w., funkcjonowały w ramach tych samych modeli biurokratycznych. Organizatorami tegorocznego sympozjum były wydziały Humanistyczny oraz Prawa i Administracji Uniwersytetu Marie Curie Skłodowskiej w Lublinie, Rosyjski

Humanistyczny Uniwersytet Państwowy w Moskwie i Archiwum Państwowe w Lublinie. W tym roku symposium odbyło się w dniach 26-27 września w Kazimierzu Dolnym. Wybór miejsca okazał się nad wyraz trafny, co widać było chociażby po liczbie uczestników wycieczki po tym przepięknym mieście.

W obradach wzięło udział kilkudziesięciu uczonych z uczelni i instytucji naukowych, Czech, Polski, Rosji i Ukrainy. W językach uczestników symposium wygłoszone też były referaty. Obrady otworzył i podsumował prof. dr hab. Krzysztof Skupieński z UMCS. Sesja plenarna poświęcona została problematyce teorii biurokracji. W pierwszym dniu obrady toczyły się dwóch sekcjach, które łączył wspólny ogólny temat: „Struktury i ludzie aparatu administracyjnego”. W ramach pierwszej sekcji wygłoszone zostały referaty obejmujące chronologicznie wiek XVIII, XIX i początek XX. Na posiedzeniu sekcji drugiej podjęto zagadnienia związane z funkcjonowaniem administracji dwudziestowiecznej. W drugim dniu kontynuowane były obrady w zakresie tematyki struktur i ludzi aparatu administracyjnego – już bez podziału chronologicznego. Odbyło się też posiedzenie sekcji podejmującej problematykę zatytułowaną: „Kancelaria i dokument jako narzędzie władzy”.

Pokłósiem symposium, co jest już tradycją, będzie kolejny tom *Dziejów biurokracji*, w którym zostaną opublikowane referaty wygłoszone podczas obrad.

MAREK KRZYMKOWSKI (Poznań)